

EPILEPSIYA: YANGI DAVOLASH STRATEGIYALARI VA HAYOT SIFATI

Raxmatullayeva Begoyim Fayzullo qizi

Qo'qon universiteti Andijon filiali Tibbiyot fanlar fakulteti

Davolash ishi yo'nalishi 205-guruh talabasi

Xojimatov Ravshanbek Sabirjanovich

Ilmiy raxbar: Tabiiy va tibbiy fanlar kafedrasida katta o'qituvchisi

Email : raxmatullayevabegoyim648@gmail.com

Tel : + 998 88-835-01-28

Annotatsiya: Epilepsiya – bu markaziy asab tizimining surunkali, tutqanoq xurujlari bilan kechadigan kasalligi bo'lib, dunyo aholisining 1 foizdan ortig'ini qamrab oladi. Ushbu maqolada epilepsiyaning sabablari, klinik kechishi, zamonaviy davolash strategiyalari va kasallik bilan yashovchi insonlarning hayot sifatini yaxshilash usullari tahlil qilinadi. Yangi antiepileptik dorilar, neyroxirurgik yondashuvlar, ovqatlanish va psixologik qo'llab-quvvatlashning ahamiyati keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: Epilepsiya, tutqanoq, antiepileptik dorilar, neyroxirurgiya, hayot sifati, zamonaviy terapiya.

Аннотация: Эпилепсия — хроническое рецидивирующее заболевание центральной нервной системы, характеризующееся эпилептическими приступами, поражающее более 1% населения мира. В статье рассматриваются причины, клиническое течение, современные стратегии лечения и пути улучшения качества жизни людей с этим заболеванием. Широко обсуждается важность новых противоэпилептических препаратов, нейрохирургических подходов, питания и психологической поддержки.

Ключевые слова: Эпилепсия, эпилепсия, противоэпилептические препараты, нейрохирургия, качество жизни, современная терапия

Abstract: Epilepsy is a chronic, recurrent disease of the central nervous system, characterized by epileptic seizures, affecting more than 1% of the world's population. This article reviews the causes, clinical course, modern treatment strategies, and ways to improve the quality of life of people living with the disease. The importance of new antiepileptic drugs, neurosurgical approaches, nutrition, and psychological support is widely discussed.

Keywords: Epilepsy, epilepsy, antiepileptic drugs, neurosurgery, quality of life, modern therapy

Kirish:

Epilepsiya – qadim zamonlardan beri ma'lum bo'lgan, ammo hanuzgacha murakkab va to'liq o'rganilmagan kasallik hisoblanadi. Bu holat odamlarning aqliy, jismoniy va ijtimoiy hayotiga sezilarli darajada ta'sir qiladi. So'nggi yillarda tibbiyotda epilepsiyani davolashda yangi texnologiyalar va yondashuvlar paydo bo'lib, kasallik nazorati va bemorlarning hayot sifati sezilarli darajada yaxshilandi.

Epilepsiyaning sabablari va turlari:

Epilepsiyaning sabablari turlicha bo'lishi mumkin:

Genetik omillar

Miya shikastlanishlari (travmalar, insultlar)

Neyroinfeksiyalar (meningit, ensefalit)

Tuxumdonlar yoki boshqa shishlar

Miya qon aylanishining buzilishi

Epilepsiya turlari:

Generalizatsiyalashgan tutqanoqlar – butun miya bo'ylab tarqaladi.

Fokal tutqanoqlar – miya faolligining ma'lum bir sohasidan boshlanadi.

Reflektor epilepsiyalar – tashqi omillar (yorug'lik, tovush) ta'sirida yuzaga keladi.

2. Zamonaviy diagnostika yondashuvlari

Epilepsiyani aniqlashda quyidagi usullar qo'llaniladi:

Elektroensefalografiya (EEG): miya elektr faolligini aniqlashda asosiy vosita.

Magnit-rezonans tomografiya (MRI): miya tuzilmalaridagi anomaliyalarni ko'rsatadi.

Pozitron emissiya tomografiyasi (PET): metabolik faoliyatni baholashda foydali.

SPECT: miya qon aylanishini ko'rsatadi, ayniqsa operatsiyaga tayyorgarlikda muhim.

Zamonaviy davolash strategiyalari

Farmakologik davolash (dorilar bilan)

Bugungi kunda antiepileptik vositalarning yangi avlodlari kamroq nojo'ya ta'sir bilan tavsiflanadi:

Levetirasetam

Lamotrigin

Topiramat

Lacosamid

Bu dorilar tutqanoq xurujlarini kamaytiradi, hayot sifatini yaxshilaydi va aqliy faoliyatga ta'sir qilmaydi.

Neyroxirurgik usullar

Agar bemor dori-darmonlarga javob bermasa, quyidagi jarrohlik yondashuvlar ko'rib chiqiladi:

Temporal lobektomiya – tutqanoq boshlanadigan miya qismini olib tashlash.

Vagus nerv stimulyatsiyasi (VNS) – stimulyator yordamida xurujlar nazorat qilinadi.
Deep brain stimulation (DBS) – chuqur miya qismlarini elektr bilan stimulyatsiya qilish.

Ketogen dieta

Yuqori yog‘li, kam uglevodli parhez. Bolalar epilepsiyasida ayniqsa samarali:

Energiya manbai sifatida keton tanachalari ishlab chiqariladi.

Xurujlar chastotasi sezilarli kamayadi.

Psixologik va ijtimoiy yordam

Epilepsiyaga chalingan bemorlar uchun:

Psixoterapiya (depressiya, xavotirlikni kamaytirish)

Reabilitatsiya markazlari

Oila va jamiyatdan emotsional qo‘llab-quvvatlash

Epilepsiya bilan yashash: hayot sifatini yaxshilash

Epilepsiya nafaqat sog‘liq muammosi, balki ijtimoiy muammo hamdir:

Ishga kirishda muammolar

O‘qishda cheklovlar

Sog‘liq sug‘urtasi va hayotiy imkoniyatlarda farq

Shuning uchun:

Jamiyatda xabardorlikni oshirish

Stigmatizatsiyani kamaytirish

Bemorlarga teng huquqli munosabatni ta’minlash lozim

Ayollar va bolalarda epilepsiya:

Homiladorlik davrida epilepsiya alohida yondashuv talab qiladi.

Bolalarda o‘sish va rivojlanish uchun maxsus dasturlar zarur.

Xulosa: Epilepsiya – nazoratga olinadigan, ammo murakkab yondashuvni talab qiladigan kasallikdir. So‘nggi yillardagi ilmiy yutuqlar epilepsiyani yanada samarali nazorat qilish imkonini bermoqda. Bemorlarning hayot sifati ularning to‘g‘ri tashxis, davolash va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlashdan foydalanishiga bog‘liq. Shuning uchun har tomonlama yondashuv muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. World Health Organization (WHO). Epilepsy: A public health imperative. Geneva: WHO Press; 2019.
2. Fisher RS, Cross JH, D’Souza C, et al. ILAE official report: A practical clinical definition of epilepsy. *Epilepsia*. 2014;55(4):475–482.
3. Perucca E, Tomson T. The pharmacological treatment of epilepsy in adults. *Lancet Neurology*. 2011;10(5):446–456.
4. Wirrell EC, Nabbout R. Recent advances in the ketogenic diet for epilepsy. *Epilepsia Open*. 2018;3(2):181–192.
5. Devinsky O, et al. Epilepsy surgery and neuromodulation. *Lancet Neurology*. 2021;20(8):695–705.